

Kiltalippu kantaa monisatavuotista perinnettä

”

Kun joukkoja käytetään massoittain, ne leviävät laajalle alueelle, jolloin korvat eivät kuule selvästi eivätkä silmät näe kirkaasti. Siksi upseerit ja miehistö määrätään etenemään tai vetäytymään lipuilla ja viireillä annettavien merkien mukaan ja liikkumaan tai pysähtymään kellojen ja rumpujen antamien merkkien perusteella. Näin rohkeat eivät etene yksin eivätkä pelkurit pakene.”

Näin luonnehti kiinalainen sotapäällikkö Sun Tzu 2600 vuotta sitten kirjoittamassaan teoksessa *Sodankäynnin taito* sitä suurta merkitystä, mikä lipuilla ja viireillä sekä rummuilla ja soittimilla oli sotajoukkojen merkinannossa ja johtamisessa. Vastaavalla tavalla jo muinaisen Egyptin kauppalukset ja antiikin Kreikan laivat käyttivät lippuja sekä tunnuksinaan että merkinantoihin.

Valtiollisten järjestelmien kehityksessä liput tulivat käyttöön myös siviilialueilla. Samalla lipun merkitys merkinannossa ja johtamisessa väheni, lipusta tuli ennen kaikkea valtiollisen tai sotilaallisen yksikkönsä tunnusmerkki, johon yleensä liittyi vahva yksikön toimintamuodosta ja -paikasta johtuva arvolutaus. Lipusta tuli tätä kautta tärkeä yksikön perinnettä säilyttävä ja välittävä symboli. Tässä kirjoituksessa tarkastelen edustamani kyllan, Österbottens Försvarsgille – Pohjanmaan Maan-

puolustusilta r.f.n. lipun yli 300 vuoden taakse ulottuvaa perinnettä.

Kaupunkien porvareiden oli jo keskiajasta lähtien pitänyt huolehtia kaupunkien turvallisuuden takaavista toimenpiteistä. Vuonna 1619 annetulla kuninkaan määräyksellä kaupunkiin tuli perustaa porvariskaartit, joiden toimintaan ja varustamiseen jokaisen täysi-ikäisen porvarin tuli osallistua. Armas Luukko kutsuu tätä velvollisuutta Vaasan historian I osassa (vuodet 1606–1721) kunnalliseksi asevelvollisuudeksi. Vaasan porvariskaartista on ensimmäinen kirjallinen maininta v. 1648. Heti seuraavana vuonna se sai seremoniaallisen kunniaatehtävän vastaanottaessaan paraatikatselmuksessa kreivi Pietari Brahen tämän vieraillessa Vaasassa. Kaarti oli järjestäytyneet kompaniaksi.

Porvariskaartilla oli oma lippu jo 1600-luvulla. Lipun syntyvaiheista tai ulkomuodosta ei ole kuitenkaan säilynyt jälkipolville tietoja. Luu-

kon ja Vaasan varuskunnan historian kirjoittaneen Stig Roudasmaan mukaan tiedetään vain, että lipun ovat hävittäneet tai vieneet mukanaan venäläiset sotilaat, jotka Suuren Pohjan sodan jälkeisenä Isonvihan aikana 1714–1721 miehittivät Vaasaa ja Pohjanmaata.

1700-luvulle tultaessa kaupungin väkiluku oli kasvanut niin paljon, että porvarien määrän suhteessa kasvanut kaarti edellytti sen jakamista kahteen komppaniaan. Toista komppaniaa varten tilattiin myös lippu (vanha lippu oli edelleen käytössä). Lipun suunnitteli isokyröläissyntyinen Tukholmassa vaikuttanut taidemaalari ja -graafikko Elias Brenner v. 1703. Lippu luovutettiin porvariskaartille 1705. Lippuun oli käytetty 8 ¼ kynnärää sinistä palttinaa. Lippu oli kaunis ja koristeellinen, keskuskuvio oli Vaasa-aiheinen ja ajan tavan mukaan maalattu, reunoja kiersi kullattu koriste. Pohjanmaan museossa on lippua kuvaava akvarelli.

Uudella lipulla oli lähes

Vasa Skyddskårin lippu Vaasan kirkon puistossa v. 1919 (Museovirasto)

yhtä kolko kohtalo kuin ensimmäisellä lipulla. Vaikka porvariskaartit eivät yleensä osallistuneet sodankäyntiin oman kaupunkinsa ulkopuolella, niin Vaasan porvariskaarti oli kuitenkin mukana komppanian vahvuudella (120 miestä) Napuen onnettomasti päättyneessä taistelussa v. 1714. Miehistä lähes 100 sai surmansa tai joutui vangiksi. Uusi lippu joutui venäläisten haltuun. Nämä veivät sen mukanaan ja lippu kuuluu nykyisin Pietarin tykistömuseon kokoelmiin. Pohjanmaan museon jykeissä ovissa olevista Emil Wikströmin pronssiliefteistä yksi kuvaa Vaasan porvariskaartin taistelua Napuella venäläisjoukkoja vastaan. Porvariskaartin lippu on reliefissä keskeisellä paikalla ja sen tunnusmerkit ovat selvästi näkyvissä.

Pohjanmaan museon kokoelmiin kuuluu myös Napuella menetetyt lipun mukaan tehty kopio (kiitän Pohjanmaan museon Kaj Höglundia saamistani porvariskaartin lippua koskevista tiedoista). Lipun ovat valmistaneet oululaiset naiset Vapaussodan alussa ja se on luovutettu 3.2.1918 Vasa Skyddskårille ”Oululaisten kiitoksena vapauttajilleen”. Lippu on vaaleansinistä silkkiä, brodeerattu. Keskellä on kullanuskea Vaasain lyhde ympärillään tammenlehvä-

Elias Brennerin v. 1703 suunnitteleman Vaasan porvariskaartin lipun kopio vuodelta 1918 (Pohjanmaan museo)

sepele, alhaalla ja sivuilla kolme kreivillistä kruunua. Alakulmissa on kolme ranskalaista liljaa, yläkulmissa kolme ristiä ja ylinnä teksti Benignitate Fundatoris. Lippu on kiinnitetty mustaan tankoon. Lippu on haalistunut ja melkein valkoinen. Lipun ulkonäkö ja kuvaus vastaavat täysin (kangasmateriaalia lukuun ottamatta) Brennerin Vaasan porvariskaartille suunnittelemaa lippua.

Vasa Skyddskårin lippu tuli siis olemaan porvariskaartin lipun mukainen. Tämä käy hyvin ilmi mm. Kansallisarkiston suojeluskuntalippujen lippupiiros-

kokoelmasta, joka sisältää Vasa Skyddskårin lipun lippupiiroksen. Museoviraston kuvassa vuodelta 1919 nähdään myös suojeluskunnan lippu Vaasan kirkon puistossa.

Österbottens Försvarsgille – Pohjanmaan Maanpuolustusilta on perustettu v. 1981. Kilta on alueellinen kiltta, jonka tehtäviin kuuluu keskeisesti maanpuolustukseen liittyvien perinteiden vaaliminen. Kiltta sai oman lipun v. 1994 ja sen nauhaus suoritettiin kyllan vuosipäivänä 30.1.1994. Lippu noudattaa väritykseltään ja kuviomallitään Vaasan porvariskaartin

Kamppailu Vaasan porvariskaartin lipusta Napuen taistelussa 19.2.1714, Emil Wikströmin pronssiliefi Pohjanmaan museon ovissa.

Vasa Skyddskårin lipun lippupiirros (Kansalliskirkon suojeluskuntalippujen lippupiirroskokoelma)

lippua, välillisesti siis myös Vasa Skyddskårin lippua. Lippu on materiaaliltaan vaaleansinistä pellavapalttinaa, mahdollisesti siis samaa kuin alkuperäinen porvariskaartin lippu.

Kaikissa kuvailmissani lipuissa on latinankielinen teksti Benignitate Fundatoris.

En ole kirjallisista lähteistä löytänyt tälle suomenkielistä vastinetta. Käännyin siksi suojeluskuntaperinteen parissa työskentelevän ja latinaa harrastavan ystäväni varatuomari Timo Merilahden (Varsinais-Suomen Maakuntasäätiö) puoleen suomennoksen löytämiseksi.

Merilahti piti täsmällisen suomennoksen löytämistä hankalana. Fundatoris on genetiivi sanasta fundator (perustaja). Kirkon ja uskonnon vaikutusvalta 300 vuotta sitten huomioon ottaen se voisi tarkoittaa jopa Luojaa. Benignitate on ablatiivimuoto sanasta benignitas (lempeys, suopeus, anteliaisuus, hyväntahtoisuus). Tekstin merkitys voisi näin hyvin olla Luojan hyväntahtoisuudella tai Luojan avulla.

Pohjanmaan Maanpuolustuskielta tuo lipullaan esiin vanhaa maanpuolustusperinnettä, kun lippu on esillä eri juhlapahtumissa. Vuosipäivänään kiltta järjestää alueen maanpuolustusjärjestöjen yhteisen Tammisunnuntain juhlan. Osana juhlatilaisuuksia Kasarmintorin Perinnemuurille lasketaan havuseppele. Tilaisuudessa on mukana Suomen lipun ja killan oman lipun lisäksi n. 20 maanpuolustusjärjestön lippua. Puolustusvoimien lippujuhlapäivänä kiltta laskee laakeriseppeleen Vaasan kaupungintalon portaikon ylätasanteella sijaitsevalle

Österbottens Försvarsgille – Pohjanmaan Maanpuolustuskielta r.f.:n lippu

marsalkka Mannerheimin ratsastajapatsaalle. Suomen ja killan liput ovat kunniamartioissa. Killan lippu tuo näin

mukana kaikissa kansallisten juhlapäivien yhteydessä muodostettavissa lippulinnoissa. Killan lippu tuo näin

tervehdyksen nykypäivään yli 300 vuotta jatkuneesta maanpuolustustyöstä.

Ilkka Virtanen

Kaatuneiden muistopäivä Pietarsaaressa

Tänä vuonna otettiin Pietarsaaressa poikkeuksellisesti mukaan lippurintama Kaatuneiden muistopäivän juhlatilaisuuksiin. Normaalisti järjestöliput ovat mukana ainoastaan 6.12. Lions Club Pietarsaari isännöi tapahtumaa ja Pietarsaaren seudun Reserviläiset sekä Pietarsaaren Reserviupseerikerho järjesti lipunkantajia. Pedersören kirkolla laskettiin seppeleet jumalanpalveluksen jälkeen.

I år ordnades undantagsvis fankolonn i Jakobstad i samband med uppvaktningsgarna i samband med de Stupades dag. I normala fall är fanorna enbart med 6.12. LC Pietarsaari organiserade evenemanget och fanbärare kom denna gång från Jakobstadsnejdens Reservister och Jakobstads Reservofficersklubb. Vid Pedersöre kyrka var det kransnedläggning efter gudstjänsterna.

Yliil (res) Johan Nygård johti lippurintama. Preml (res) Johan Nygård ledde fankolonnen. Foto: Johan Irjala